

Ölenler

Ölenler, Özbek halk arkıları türünden biri olup, merasim arkısı sayılır. Ölenler, eski zamanlarda, Türkistan Türkleri, göçebe devrinde, çadır hayatı devrinde ekillenmi ; dü ünlerde, derneklerde, meclislerde kızlar bir tarafta, o lanlar bir tarafta söylenirmi veya iki ki i tarafından atı ma tarzında söylenirmi . Ölenlerde gam, ümitsizlik duyguları pek olmayıp, insanın en, muhabbetli, zevkli duygulan dolu dolu ifade edilir. Bu cihetten bakıldı nda, eski Türk arkı aneleri bu merasim arkılarında daha çok korunmu demek mümkün.

Me hur folklorcu âlim Ha imcan Rezzakov'un

yazdı na göre "Ölenler Fergana vadisinde bilhassa köylerde, da lık yerlerde hayvancılık yapanlar arasında çok yayılmış . Ölenlere kendisini imdiye kadar "Türk" diye gelen ahalinin "Karaba ", "Bekzade", "Barlas" oymakları arasında çok rastlanır." ("Gülyar" kitabının sonsöz kısmı, s.244). Dolayısıyla, ölenler Fergana, Nemengan, Endican vilayetlerinin ço unlukla kırsal kesimde yar-yarlar ile bir arada, dü ünlerde her zaman söylenir, sözünü, âlimin yukarıdaki fikrine eklersek do ru olur.

Ölenler, Özbek Halk arkılarının derlendi i bütün kitaplarda yayımlanmış tır.

Ölenlernift evvel ba ı-temel ta ı,
Toy aldıdan tartgenim soqım a ı,
Hadding bolsa, qanı, kelib ölen ba la.
Bu elemin menmen de en kekse-ya ı!

şl şl
ğ şl
ş
ş l l

Belend-belend ta lar nifi qar ı bolar,
Ongiride bürgüt, laçın san bolar.
Ölençiler menmensireb kerilmeydi.
Er a ası-merd yigitnifi ân bolar.

ğ l l
l ş
ş ş
ğ l ş l

Bulut bolsa, kün çıqmay hem kiredi keç,
Derya, sayru körüb, keyin etikni yeç.
Yigirmege kirgen boyım derhan dersen,
Köse ki i qarıgenin bilmeydi heç.

ğl l ş
ş lğl l

* Bu merasim türküleri (ölenler) "Gülyar" kitabının 171-176. sayfalarından seçildi. ("Gülyar", Fergana Halk Ko ıkları, Ta kent 1967, Derleyen: Ha imcan Rezzakov, 252.s.)

Sürük bilen haydegenim altı savlıq,
pe inden ber menge topge bavlıq,
pe inden bermesen topge bavlıq,
Mahallefige salamen gele davruq.

İ ğ
İ ğ
ı ş ş

Quvnr qar a de ende, quvan qar a,
Quvalasam ketedi uzaqlarge.
Hergiz a na bolmeftler cüvanlarge,
Sizni te leb ketedi tümenlerge.

ğ
ş ı

Derya tolıb aqadı Ahsı bilen,
Oynab-küleverinler yah i bilen.
Oynagende-külgende yah i bilen,
Belba tikib beredi naq i bilen.

ı ş
ı ş
ı ı

Qo ıq aytsafi mendek aytgin, unday qılıb,
Tegirmanda saz tartılgen unday qılıb.
Berekelle qız baqqan anasige,
Yanba ırda açılgen güldey qılıb.

ş ı
ğ
ş ı
ı ı

am bolsa, menyıraqni közleyin,
Botasi ölgen tüyedey bozlayın.
Botasi ölgen tüyeler boz bolur,
Dil bilen süygen yariniz saz bolur.

ş
ş
ş
ğ ı
ğ ı

Ölen aytsam, ölençi deydi meni,
Yolda yatsam, aç böri yeydi meni.
Aç börinin a zıge qıldan arqan,
Yigirmege kirkünçe yürdim darhan.

ğ ı ı

Ay aldıda bir yulduz, aydan qaldı,
Kök mungizli kök serkem qoydan qaldı.
Çh la ıfüz qızları yaman eken,
Tar kavu ni tele ib toyden qaldı.

ı ı ı
ı ı ş
ı ı ı ı ı

Enayidir de ende, enayidir,
Kavu -mahsi qızlarge binayidir.
Tele mesden ne qısm biznin qızlar,
Tanavari bedane, qalayidir.

ı ı
ı ı ı ı ı
ğ ı ı ı ı
ı ı ı ı ı

Altı qıznift içide atın Hurbu ,
Romalifinin içide hamırturi .
Yigirmege kirkünçe er almasa,
Anan bilen qılasen künde uru .

ı ı ı ı ı ı
ı ı ı ı ı ı
ğ ı ı ı ı ı

Altı qıznifi içide atın Anar,
Naq almadek yüzinden qanlar tamar.
Naq almadek yüzinden öpiç bersefi,
Öz tengimnift içide könlüm qanar.

ı ı ı ı ı ı

Nergi ta da ya sa, bunda qırav,
Aql bilen hu imni aldı birav.
Aql bilen hu imni alsa birav,
Yetse-malım, yetmese-canım gerav.

ı ı ı ı ı ı

Ölen-ölen de ende, ölen köpdir,
Ölen aytgen tilinden menge öpdür.
Ölen aytgen tilinden öptirmesefi,
Sen onge-yu, men çepge, yollar köpdir.

ğ

Uyal-uyal de ende, uyasa-çi,
Aytalmagen a ızni tiyalsa-çi!
Ölen aytgen vaqtide kim aynise,
Yüzleri qazankuye sürkelseçi!

ğ l l
l

Atıft Bazar de ende, atm Bazar,
Tal-talgine saçını taraq yazar.
Yah i bilen oyna sen, könlün bazar,
Yaman bilen oyna sen, könlün azar.

l l l
İ l l
ş
ş

Ala ta nifi basıdan qoç keledi,
Çara yorga selkilleb bo keledi.
Öz yarından ayrılı yaman eken,
Qara közden mötülleb ya keledi.

ğl şl
ş
l ş
ş l ş

Tüyesi hop mal eken bozlaydigen,
Cüni çaqman boladı tozmaydigen.
Va'de bersefi qızların merdige ber,
Va'de bergen cayiden özmeydigen.

ş
ğl
l l
ğ

Aq alma, qızıl alma pi meydigen,
kki yah i bir yerge tü meydiki-kin.
kki yah i bir yerge tü ib qalsa,
Bu dünyadan ötgenin bilmeydi-ken.

l l ş
İ ş
İ ş ş

or bula ı de ende, or bula ı,
Erte bilen terkeler qol bula ı.
ayı bilen alparni kiyib alıb,
Küydiredi qızların serduma ı.

l l l l l l
İ l l l l l
l l l l l

Namangenden çapgen at sürinmeydi,
Gerves qızlar ete i körinmeydi.
Sahi bilen alparni kiyib alsa,
Qarıgeni özige bilinmeydi.

ş
l l l l l
İ l l l l l
lğl

Buvi ifiden de ende, buvi ifiden,
Aya ında qalayı kavu inden.
Qu ge tekken Qon ıraaq avazıdey,
Ekeginefi örgilsin tavu inden.

l l l
ğl lş l l
ş l lş l l
ğ

Alma-örük de ende, alma-örük,
Mahallenin içide qıldın körik.
Mahallenin içide qılsaft körik,
Senden bölgen balage men hem erik.

ğ

Oyna tunb de ende, oyna tunb,
Örtenemen-küyemen seni körib.
Örtengende-küygende seni körib,
Ermeleysen, külesen lebin bunb.

l l l
l l lğl
ğ ş

Ay aldıda bir yulduz hülkerçe bar,

Cügenimni degenide, cügenimni,
Atam alıb bermesmi süygenimni.
Atam alıb bermese süygenimni,
Qızlar özi bilede küygenimni.

l ş ğ
l ğl l

Asmanda bir yulduz bar, vızıllyaydı,
Qızın qoyni saratanda cızıllyaydı.
Ya ligimde yolıqqan bir derdim bar,
Qız qoynige kirmesem, yazılmaydı.

l l l l
l l l
ğ ğ ğl
l

Âsmandegi aylangen aq sarmiken,
Atıb alsam, balası qağ armiken.
Qızlar bilen bahsle ib, ölen aytsam,
Tavu ige-tavu im oh armiken.

ğ l
ğ l
l

Sen hem sersan, qız bala, men hem sersan,
İkki sersan bir bolsak, hemme hayran.
Sersan bölgen qız bala alpar kiydi,
Öz tengige süyü ib tegdi deydi.

l
İ l
l ş

Gadır-budır yerlerde atım yürgen,
Semiz atge kuyu kan batıb yürgen.
Sendey-sendey qızlarını köp körgenmen,
Alma-anar qoltıqlab, satıb yürgen.

l
l ş l
l l ş
l

Qız on be ge kirgende, tolar eken,
İkki közi yigitde bolar eken.
Yigirmege kirgünçe er almasa,
Qızıl gülnifi bergidey solar eken.

l ş ş
İ ğ ş
l l ğl ş

Coharige suv qoysen paye bolur,
Aq qalpa im ba imge saye bolur.
Qız balanı bermese süygenige,
Süymegeni qolıda zâye bolur.

l l
l l ğl şl
l l ğ
ğ

Ölen-ölen de ende ölgen barmi,
Ölgen adam tirilib kelgen barmi?

ş ş l
ş ş ş l
İ ş l

Ölgen adam tirilib kelgen bolsa, İkki
közüm cavdıreb qalgen barmi?

l l
l l l ş l
ş l

Ay aldıda bir yulduz, aylarçe bar,
Gülzanmnifi içide bir günce bar.
Bu güncenin açılı i aynı bahar,
Bülbüllernin sayra i aynı seher.

ğ
İ l
ğ l
l ş l ş

Anar ekken caylarım oydim-oydim,
Qızlar ziyafeti deb serke soydım.
Çib turgen çayımni yerge qoydım,
Naq almadek yüzlerige endi toydım.

